

sen af hans personlighed. På samme måde som JCM kun interesserede sig for politik, interesserede hans fader sig kun for forretning. De synes at have lignet hinanden meget, og JCM havde intet til overs for sin fader. Derimod elskede han moderen højt, og hun var meget forskellig fra ham. Moderen var udadvendt og søgte at skilte med mandens penge. Hun gav i enkeltheder anvisninger på en pragtvilla i Espergærde, som jeg sammen med andre drenge i denne ferieby vrængede »Pralenborg« efter.

JCM var en ensom dreng, og efter moderens død var Kidde vel hans eneste egentlige ven, indtil han indgik sit andet ægteskab, nemlig med Gertrud Jessen. Det kommer ikke rigtigt frem i bogen, hvor stor indflydelse hun havde på ham, men det kommer måske i næste bind. Kun få mennesker fandt nåde for hendes øje. Der er ingen tvivl om, at hun helt udfyldte det tomrum, der var opstået ved Kiddes død. Hun var ham en fantastisk god hjælp. På godt og ondt havde hun en meget stor indflydelse på ham.

For nutidens læsere kan det virke lidt kedsommeligt at høre om den lilleverden, som Studenterforeningen var den gang, men meget kortere kan det vel ikke siges, når JCM's udvikling skal belyses. Der er skrevet andre og betydeligt mere interessante beretninger om JCM's indsats i afstemningstiden 1918-20 end den, som findes i denne bog. Al den megen psykologi kan nok af og til blive lidt kedsommelig, når den kvæler det episke.

I 1920 blev JCM valgt ind i Folketinget, og dermed begyndte hans manddomsgerning. Det er sikkert rigtigt, som bogen siger, at JCM i sine unge år var en ringe taler, men det er bestemt ikke rigtigt, når det samtidig antydes, at han senere blev en god taler. Det er nok rigtigt, at han kunne rive folk med

sig – og det er naturligvis formålet med talen – men traditionelt og grammatikalsk var det ofte nogle elendige taler. Folketingets stenografer måtte ofte bag efter spørge ham, hvordan de skulle formulere de eftersætninger, han havde glemt.

Som man vel får at høre i de kommende bind var partiet nu det eneste afgørende for JCM. Jeg kan endnu for mit indre øre høre ham udtale ordet *partiet* med lige stærkt tryk på de to sidste stavelser.

Som allerede antydet er bogen mere end blot en beskrivelse af JCM's barndom og ungdom. Den er så at sige det teoretiske begrebsapparat, der tænkes anvendt på fremstillingen af hans virksomhed i de følgende år. Uden de nævnte miljøers betydning kan JCM's personlighed ikke forstås.

Derfor må man også forstå, at ved afrejsen til England blev han rykket op med rode af det, der var hans ret snævre miljø. Medens denne bog giver en fortrinlig beskrivelse af forudsætningerne for JCM's indsats i fredstidens danske politik, har den kun indirekte betydning for en forståelse af hans rolle i den derefter følgende tid. Denne rolle blev bestemt af et fuldstændigt sammenbrud af det, der var hans lille verden.

Poul Meyer

Erik Halvorsen: *Et moderne menneske. 2. del: Om Arne Sørensen fra 9. april 1940 til 1. marts 1978.* (Samleren, 1983). 176 s.

Erik Halvorsen har med dette bind fuldført sin biografi af Dansk Samlings stifter og leder i den fase, hvor bevægelsen fra en sekterisk klub af velmenende blev et politisk parti med repræsentanter i folketing og regering. Be-

sættelsestiden blev Arne Sørensen's kulmination. Forholdene var da så usædvanlige, at en type som Arne Sørensen fik udfoldelsesmuligheder i et spil mod de etablerede partier og disses forhandlingspolitik over for besættelsesmagten. Arne Sørensen udfoldede en rastløs og frygtløs virksomhed, men selv om bogen er en vennebog, lægger forfatteren dog ikke skjul på Arne Sørensen's brist som partileder: »Det var et særligt træk i hans karakter, at han stadig var på vej mod nye positioner« (s. 90). Med andre ord var han for ustadig, ligesom han også kunne slå for store brød op (s. 105).

Forfatteren gør næsten intet ud af Arne Sørensen's virke som folketingsmand og minister i befrielsesregeringen, men søger hele tiden især ved hjælp af Arne Sørensen's skrifter at gengive og forklare Arne Sørensen's meninger. Nogen tilfredsstillende forklaring for hans brud med Dansk Samling gives ikke. Desværre er bogen helt uden dokumentation, hvad der forringer dens værdi. Det er overmåde ærgerligt, da det havde været nemt for forfatteren at angive sine kilder. Personindekset rummer formentlig kun halvdelen af bogens personer, udvalgt efter uigennemskuelige principper, da centrale skikkelser er udeladt, perifere medtaget.

Nogle vil måske spørge, om der er rimelighed i at udsende et to-bindsværk om Arne Sørensen, når så mange betydelige politikere ikke er biograferet. Bortset fra, at Arne Sørensen's virke efter krigen (som turistfører for amerikanere osv.) i grunden er temmelig uinteressant, er denne kritik over for forfatteren ubillig. Arne Sørensen var i 15 år en sådan »uromager« i dansk politik og åndsliv, at hans virke fortjener at fastholdes. Erik Halvorsens bog opfylder ikke kriterierne for en kritisk-historisk biografi, dertil er

hans beundring for Arne Sørensen for stor, men andet bind giver især i sammenfatningen »Et menneske med mange sind« (s. 153-172) alligevel en værdifuld analyse af Arne Sørensen's karakter og holdninger. Efter læsningen af bogen forstår man ham bedre, selv om fuldkommen klarhed over hans hensigter ikke er tilvejebragt. Måske kendte han dem knap nok selv.

Tage Kaarsted

Harly Foged: *Danske landsknægte: SS-soldat.* (Forlaget Zac 1983). 84 s., 98,- kr.

Denne beretning bygger angiveligt på optegnelser af frikorpsmanden Svend Aage »Sværdborg« Jensen fra 1947-50 om fire års krigstjeneste og to års fængsel. Det står dog ikke klart, hvorledes beskaffenheden af optegnelserne er, eller hvorledes Harly Foged (der er journalist på Ugens Rapport) har bearbejdet dem. Bogen fremkommer som første bind af en serie om danske landsknægte, hvilket ikke lyder appetitligt. Men landsknægt er en passende betegnelse på »Sværdborg«. Født i et landarbejderhjem i Sydsjælland, selv landarbejder og herregårdsdaglejer, yngst blandt 6 børn, lod han sig hverve 1941, 21 år gammel. Selv angiver han antikommunisme som bevæggrund, men rodløshed og eventyrlyst synes også at have spillet en rolle.

Det er den menige soldat med maskingeværet, man her møder. Overblik over kamphandlingerne har han af gode grunde ikke. Han bestrider krigens fæle håndværk, har sine få, noget rå glæder i samvær med kammeraterne og løber lejlighedsvis ind i Svejkagtige situationer. Svend Aage Jensen var – om man så må sige – så heldig at blive slemt såret flere gange. Det førte ham rundt i Europa i disse kaotiske år, men